

Jak se skripty pracovat

Prostorové vymezení

Skripta představují jednotlivé signifikantní etnické skupiny Číny. Záměrně v tento moment nepoužíváme termín Čínské lidové republiky, protože ačkoliv tento státní útvar je zásadním referenčním prostorem, v němž se budeme pohybovat, bude učiněn pokus zasadit etnickou situaci do trochu širších souvislostí. Zmíníme se o situaci na Taiwanu, o situaci tzv. *huaqiao*, tedy Číňanů žijících za hranicemi ČLR, a u jednotlivých etnik si budeme všimnout i přirozeného přesahu do okolních států a někdy i značně vzdálených regionů.

Etnická klasifikace

Jak již bylo zmíněno v úvodu, členění skript vychází ze systému klasifikace zavedené v 50. letech v mladé Čínské lidové republice a fungující s jistým rozšiřováním do dnešní doby. Jde o systém dnes 56 čínským státem oficiálně uznaných etnických skupin, konkrétně o 55 etnických menšin a jednu většinu. Toto rozdělení nám ale bude především kostrou, na které se pokusíme demonstrovat větší rozmanitost uvnitř tohoto systému, stejně jako problematičnost jeho konstrukce. Budeme se snažit hledat uvnitř jednotlivých skupin, nacházet přesahy a poukazovat na jeho nekonzistentnost a problematičnost.

Řazení obsahu

Každá kapitola je věnována jedné z oficiálně definovaných a legalizovaných etnických skupin v rámci ČLR. Řazení jednotlivých skupin za sebou se pokouší následovat jistou vnitřní logiku, která odkazuje na etnickou, související jazykovou a zároveň i geografickou blízkost kapitol po sobě následujících. Pokud si představíte mapu Číny, tak vyrazíme z jejího středu (tím je v čínském případě východní část země s těžištěm v severočínské nížině) od klíčových a vnitřně velmi diferenciovaných Hanů a na ně pevně napojených Huiů směrem na sever, přes jazykově izolované Korejce vzhůru k tunguzským etnikům. Poté se náš zájem stočí východně, k altajsky spřízněným mongolským a dále

turkitským skupinám. Tam se obrátíme podruhé směrem k etnicky nejpestřejšímu jihu a tibeto-barmskou cestou sestoupíme až do tropickou vegetací porostlých hor. Tam navštívíme austroasiatská etnika, mezi početnou skupinou taj-kadajských jazyků a kultur se pokusíme objevit mon-khmérské ostrovy a pak zamíříme dále na východ na moře k austronézánům a od nich ještě dále do světa za v zahraničí žijícími čínskými světoběžníky.

Členění kapitol

Každá kapitola je věnována jedné skupině v rámci oficiální klasifikace a každá v úvodu obsahuje hlavičku se základními informacemi: českým názvem¹, čínským názvem ve znacích a v pinyin.² Následuje reprezentativní výčet alternativních jmen a označení existujících pro danou skupinu, počet k ní se hlásících příslušníků,³ údaje o výskytu v rámci ČLR a údaje o výskytu v zahraničí. Následuje lingvistické zařazení – název jazyka, kterým etnikum mluví a jeho zasazení do systému jazykových rodin, větví a skupin. Úvodní informace z hlavičky kapitoly je možné konzultovat s komplexními přehledy a mapami, které jsou umístěny na konci skript v přílohách. Následuje samotná charakteristika skupiny, která už není vzhledem k rozmanitosti jednotlivých zástupců jednotně strukturovaná. Zpravidla se začíná zasazením do kontextu, obecnými informacemi, etnogenezí, historií a jazykem. Následuje nejčastěji popis tradičního způsobu života a obživy, popis typického jídelníčku, informace o typu obydlí, tradiční architektuře a řemeslech. Další část bývá věnována náboženským představám a rituální praxi, svátkům a oslavám, sociální organizaci a končí se tradičním lidovým oděvem a tradiční lidovou kulturou. Na konci každé kapitoly je přehled několika textů a publikací, které mohou zájemci informace o dané etnické skupině rozšířit nebo prohloubit. Každou kapitolu doplňuje box s detailněji rozvedeným zajímavým fenoménem, zvykem, historickou nebo kulturní souvislostí vztahující se k vybranému etniku a také fotografie, zachycující příslušníky etnika pokud možno v jejich přirozeném životním prostředí.

1 Pokud není zavedený český název k dispozici, vytvořili jsme ho z termínu čínského přidáním české přípony: např. Yi – Yiové.

2 Skripta pracují s transkripcí čínského jazyka pomocí pinyin, v případě, že je překládán nějaký termín nebo název a jsou k dispozici znaky, je pinyin doplněn tónovými značkami.

3 Pokud není uvedeno jinak, vychází se z čínského sčítání lidu z roku 2010 (<http://www.stats.gov.cn/tjsj/pcsj/rkpc/6rp/html/A0201.htm>).

Obsah kapitol

Jak již bylo řečeno, systém etnické klasifikace je systémem umělým, který nereflktuje vnitřní rozmanitost ani proměnlivost jednotlivých společenství a jejich kultury. Obvyklým postupem čínské etnografie či spíše folkloristiky a na ně navazujícího odvětví domácího etno-turistického průmyslu je definovat „typický kroj“, „tradiční tanec“, „nejdůležitější svátek“, „etnický pokrm“, typ pak zbavit jejich obsahu (náboženského, sociálního, lokálního) a jako prázdnou formu je prezentovat v rámci folklorních vystoupení, zpoplatněných muzeí v přírodě, etnických zábavních parků a televizních galashow či stranických sjezdů. Jsem si vědom toho, že při pokusu o „stručnou charakteristiku“ vnitřně diferencovaných a neobyčejně komplexních kultur a společností je i v těchto skriptech nutné sáhnout po podobném zplošťování a zbavování obsahu. Při čtení je třeba si vždy uvědomit, že realita je podstatně složitější, neexistuje nic jako jedno etnické náboženství, jednotný etnický písňový repertoár, jedna etnická gastronomická sada. Realita je vždy podstatně složitější a komplexnější, každá kultura rozmanitější a rozporuplnější a každá společnost je tvořena jednotlivými rodinami a ty samy jednotlivými lidmi. Podobně tak je nutné chápat i informace v boxech, které jednotlivé kapitoly doplňují. Nejde mnohokrát o klíčový a charakteristický rys dané skupiny, ale spíš o zajímavost, která vám možná pomůže jinak na dálku splývající etnika a jejich kultury od sebe vzájemně odlišit. V jiných případech ani takové odlišení není nutné, neboť úředně diferencované etnické skupiny mnohdy žijí vedle sebe v bezprostředním kontaktu, sdílejí řadu společných institucí, kulturních vzorců, rituálů, nástrojů a představ, takže to splývání jedné s druhou v průběhu pročítání těchto skript je vlastně žádoucí efekt.

Přílohy

Závěr publikace tvoří mapy a tabulky, které se pokouší podat celkový obrázek do té doby dílčím způsobem podávaných informací. Závěr tvoří seznam literatury, pramenů a odkazů, ze kterých tato skripta čerpají. Jsou zde znovu shrnuty všechny publikace uvedené jednotlivě v rámci dílčích kapitol, odkazujících k jednotlivým etnikům, a také jsou zde zařazeny práce odbornějšího a obecnějšího charakteru, které by mohly čtenáře navést k dalšímu studiu.